

Валерій БЕЗУС

*голова Державного агентства з енергоефективності
та енергозбереження України*

КЛЮЧОВІ ПРОБЛЕМИ Й ЗАВДАННЯ У СФЕРІ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ТА ІНФРАСТРУКТУРНОГО РОЗВИТКУ МІСТА У ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД

Сфера житлово-комунального господарства (ЖКГ) є великою частиною національної економіки та має значний вплив на її розвиток. У багатьох країнах світу показники діяльності у сфері ЖКГ визначають рівень соціально-економічного розвитку держави і суспільства загалом.

На жаль, протягом тридцяти років незалежності України рівень надання послуг в ЖКГ, стан підприємств і організацій цього сектору економіки, комунальна інфраструктура постійно знаходився у незадовільному стані. Високий рівень корупції, відсутність конкуренції на ринку надання послуг у сфері житлово-комунального господарства, бюрократія, низький рівень технічного стану основних фондів – все це призводило до невдоволення населення.

До проблем, що існували у довоєнний період у зазначеній сфері, також можна віднести неоптимізовані тарифи на більшість житлово-комунальних послуг; вкрай незадовільний матеріальний стан основних фондів комунальних підприємств та їх моральна зношеність; низький рівень сплати за надані житлово-комунальні послуги; неефективне управління; майже відсутність інвестування у енергоефективні технології та системи збереження навколишнього середовища. Усе це, а також і багато інших факторів зумовило стійку тенденцію погіршення стану фінансово-економічних показників роботи підприємств житлово-комунального господарства та інфраструктури майже всіх населених пунктів країни.

Війна ще більше загострила ситуацію, яка, як ми бачимо, і в довоєнні часи була дуже складною. Розруха, знищення інфраструктурних об'єктів майже по всій території України, розкрадання комунального майна, пошкодження на території країни дорогого обладнання (як, наприклад, найбільша в державі сонячна електростанція «Грін Енерджі Токмак» у Запорізькій області, яку було зруйновано окупантами) – все це обумовило масштабну кризу у сфері житлово-комунального господарства та комунальної інфраструктури майже по всіх регіонах України.

Слід зазначити, що в Україні неодноразово було заявлено курс на реформування житлово-комунального господарства. Проголошувалися чергові реформи, але все захлиналось майже на самому початку. І як раз сьогодні з'явилися умови для початку справжнього реформування, модернізації та відновлення системи житлово-комунального господарства як в окремих містах, так і в країні в цілому. Зазначене насамперед пов'язано з необхідністю відбудови економіки та її житлово-комунального сектору, а також із політичними подіями та реформами, що були задекларовані в останні роки (зокрема, децентралізацією та реформуванням місцевого самоврядування, так званим перезавантаженням влади, її орієнтацією на потреби населення тощо).

Отже, для забезпечення стійкості, ревіталізації та подальшого розвитку територій і громад в Україні у поствоєнний період, потрібне не просто реформування вітчизняного житлово-комунального господарства, а й модернізація та відбудова інфраструктурних об'єктів на території сіл, селищ, міст нашої країни.

Що стосується реформування системи житлово-комунального господарства, то слід звернути увагу на те, що цей процес вимагає розроблення та прийняття дуже виваженої стратегії розвитку, яка буде являти собою складну та ефективну систему управління галуззю, застосування комплексного підходу та чітко визначених пріоритетів.

Зважаючи на існуючий європейський та світовий досвід, ефективною моделлю модернізації (реформування) житлово-комунального господарства є, зокрема, державно-приватна форма партнерських відносин, яка, разом із застосуванням інноваційних підходів та інструментів (програмно-цільового, проектного, кластерного, корпоративного підходів, бенчмаркінгу тощо) зможе забезпечити підвищення ефективності, результативності та якості надання житлово-комунальних послуг населенню, а також буде сприяти інфраструктурному розвитку адміністративно-територіальних одиниць, зокрема, на рівні міста. Саме міста, де

проживає велика кількість людей, зокрема ті, що найбільш постраждали і були зруйновані під час війни, потребують якомога швидшого оновлення, що стає можливим за умов запровадження зазначених вище управлінських підходів та інструментів.

Що стосується першочергових завдань, які необхідно виконати після перемоги над російською навалою в Україні, то на перший план, як зазначалося вище, виходить відбудова інфраструктури міст, відновлення та модернізація житлово-комунального господарства саме в контексті змін та реформ, необхідних для забезпечення стійкості, ревіталізації та розвитку територій та громад в країні, що можна забезпечити шляхом розроблення та реалізації відповідних стратегій, програм та проектів у цій сфері.

Враховуючи те, що Україна зараз офіційно стала кандидатом у члени Європейського Союзу, для забезпечення ревіталізації та розвитку територій та громад України необхідно враховувати і пріоритети реформ, розпочатих ще у довоєнний період, зокрема, наближення вітчизняної нормативно-правової бази до європейських стандартів, вимог та правил, а також важливість інституційного забезпечення державного регулювання житлово-комунального господарства на рівні міста.

У цьому контексті слід зазначити, що хоча у 2017 р. було прийнято Закон України «Про житлово-комунальні послуги» (від 09.11.2017 р. № 2189-VIII) [1], разом із тим, нормативно-правова база у цій сфері не є досконалою, і як зазначає автор статті [2], саме прив'язка окремих підгалузей комунальної сфери до природних монополій в умовах розбалансованості організаційно-економічних механізмів в Україні обумовила виникнення колізій або певної неузгодженості чималої кількості правових положень.

Підвищення ефективності та результативності діяльності у житлово-комунальній сфері потрібно здійснювати на основі вивчення зарубіжного та вітчизняного досвіду і кращих практик у сфері публічного управління житлово-комунальним господарством та наданням житлово-комунальних та інфраструктурних послуг населенню. Для цього також потрібно розробити та імплементувати механізм адаптації кращих практик управління розвитком житлово-комунального господарства до сучасних вітчизняних умов та реалій.

Важливим завданням поствоєнного періоду є інкорпорування програмно-цільових, маркетингових, корпоративних та інших підходів до управління розвитком житлово-комунального господарства міста, зокрема на базі державно-приватного партнерства, кластерної моделі організації діяльності підприємств (комунальних, приватних та інших), що відповідають за якість надання житлово-комунальних послуг на рівні міста.

Також з урахуванням проблем житлово-комунальної сфери та інфраструктури міст та територій, що виникали як у довоєнний, так і в поствоєнний період, особлива роль у контексті забезпечення енергоефективності та енергозбереження відводиться якісному енергетичному менеджменту як на місцевому та регіональному, так і на національному рівні.

Виконання цих та інших завдань, забезпечення ефективного моніторингу та оцінювання якості надання житлово-комунальних послуг з урахуванням вимог міжнародних стандартів та організаційного механізму забезпечення взаємовідносин громадян та суб'єктів управління у сфері житлово-комунального господарства, дозволить вивести житлово-комунальну сферу та інфраструктуру міст та інших населених пунктів, які були повністю або частково зруйновані під час російсько-української війни, спочатку (у короткостроковій перспективі) на рівень гарантування населенню доступного житла та надання житлово-комунальних й інфраструктурних послуг, необхідних для забезпечення первинних життєвих потреб, а у подальшому – на підвищення ефективності та якості надання цих послуг, забезпечення їх результативності та дотримання європейських принципів, вимог та правил у цій сфері.

1. Про житлово-комунальні послуги: Закон України від 09.11.2017 № 2189-VIII. *Відомості Верховної Ради*. 2018. № 1. Ст. 1.

2. Стасюк В. М. Комунальна інфраструктура: техногенна безпека в нових умовах господарювання. *Економіка і суспільство*. 2017. № 8. С. 497–501. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/85.pdf.